

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ДС/СС 05/4-02 бр. 1544/1-XIV/8 14.11.2013. године	
---	--

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој VIII редовној седници, одржаној дана 14.11.2013. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: КОНКРЕТИЗАЦИЈА ЦИЉЕВА ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА КРОЗ НАСТАВНИ ПРОГРАМ И ПРОЦЕС, кандидата Александре Максимовић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 17.05.2011. године.

Кандидат Александра Максимовић објавила је рад: Специфичности компаративних истраживања у педагогији, Педагошка стварност, бр.7-8, стр. 569-580.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

<u>Доставити:</u> 1x Универзитету у Београду 1x Комисији 1x Стручном сараднику за докторске дисертације 1x Шефу Одсека за правне послове 1x Архиви	ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА Проф. др Милош Арсенијевић
---	---

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
<u>04/1-2 бр.6/2408</u>	Веће научних области
(број захтева)	друштвено-хуманистичких наука
<u>15.11.2013.</u>	(Назив већа научних области коме се захтев упућује)
(датум)	

ЗАХТЕВ**за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији**

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Александре (Стевица) Максимовић

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Александра (Стевица) Максимовић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом:

Конкретизација циљева васпитања и образовања кроз наставни програм и процес

Универзитет је дана 17.05.2011. својим актом под бр 06-5355/16 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Конкретизација циљева васпитања и образовања кроз наставни програм и процес

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Александре (Стевица) Максимовић

(име, име једног од родитеља и презиме)

образовања је на седници одржаној 26.09.2013. одлуком факултета под бр 1217/1-XVI/16 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Наташа Вујисић Живковић	ванредни проф.	педагогија	Филозофски ф.
2. др Радован Антонијевић	ванредни проф.	исто	Филозофски ф.
3. др Наташа Матовић	доцент	исто	Филозофски ф.
4. др Јован Милутиновић	редовни проф.	исто	Филозофски, Нови Сад

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 14.11.2013.

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА Проф. др Милош Арсенијевић
--	---

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду изабрало нас је у комисију за оцену и одбрану докторске дисертације **КОНКРЕТИЗАЦИЈА ЦИЉЕВА ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА КРОЗ НАСТАВНИ ПРОГРАМ И ПРОЦЕС**, коју је поднела Александра Максимовић, асистент на Високој школи струковних студија за васпитаче у Шапцу. Пошто смо проучили поднету дисертацију, у могућности смо да поднесемо Већу следећи

ИЗВЕШТАЈ

Основни подаци о кандидату и дисертацији

Александра Максимовић рођена је 1982. године у Шапцу, где је завршила основну школу и гимназију. Студије педагогије на Филозофском факултету у Београду уписала је 2004. године, а завршила 2008. године, одбраном дипломског рада са темом из опште педагогије. На истом факултету уписала је 2009. године докторске студије. Израда докторске дисертације, под менторством ванредног професора др Наташе Вујисић Живковић, на тему *Конкретизација циљева васпитања и образовања кроз наставни програм и процес* одобрена је од стране Универзитета у Београду 2011. године.

Као студент докторских студија Александра Максимовић била је ангажована на научноистраживачком пројекту Института за педагогију и андрагогију (Филозофски факултет, Универзитет у Београду) *Образовање и учење: Претпоставке европских интеграција* (2006–2010), који је био финансиран од Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије. Објавила је више научних радова: два поглавља у монографијама – 1) Teachers as proponents and opponents of education reforms – the case of Serbia (In: J. Madalinska-Michalak, H. Niemi & S. Chong (Eds.), *Research, Policy and Practice in Teacher Education in Europe*, pp. 223–241, Lodz: University of Lodz, 2013, коаутори Н. Пантић, Ј. Марковић, Ј. Радишић, Ј. Раковић, М. Марковић) и 2) Стандарди постигнућа ученика у васпитно-образовном процесу (У: Н. Пантић и Ј. Чекић-Марковић (прир.), *Наставници у*

Србији: ставови о професији и реформама у образовању, стр. 24–40, Београд: Центар за образовне политике, 2012, коаутор М. Марковић). Осим тога, објавила је више радова у часописима и зборницима са националних и међународних научних скупова: Значај историјских истраживања у педагогији, *Педагогија*, Београд, 2012, бр. 1, стр. 150–156; Наставне методе из перспективе наставника, *Методички обзори*, Пула, 2012, Вол. 7, бр. 14, стр. 69–82 (коаутор М. Станчић); Специфичности компаративних истраживања у педагогији, *Педагошка стварност*, Нови Сад, 2010, бр. 7–8, стр. 569–580; The role of the university in empowering continuous education, in N. A. Lobanov & Skvortsov, V. N. (Eds.), *Lifelong Learning: Continuous Education for Sustainable Development, Proceeding of the 11th Anniversary International Cooperation, Volume 11, Part II*, pp. 317–320, Saint-Petersburg: Leningrad State University n.a. A. S. Pushkin, 2013. (коаутор М. Станчић); Fields of Continuous Education of University Teachers in Serbia, in N. A. Lobanov & Skvortsov, V. N. : *Lifelong Learning: Continuous Education for Sustainable Development, Proceeding of the 10th Anniversary International Cooperation, Volume 10, Part II*, pp. 85–87, Saint-Petersburg: Leningrad State University n.a. A. S. Pushkin, 2012. (коаутор М. Станчић); Културолошка позадина и културолошке импликације наставних програма заснованих на садржајима или стандардима образовања, у *Зборник радова са међународног научног скупа „Школа као чинилац развоја националног и културног идентитета и проевропских вредности: образовање и васпитање између традиције и вредности”*, Јагодина: Педагошки факултет, стр. 165–177, 2012. (коутор С. Нинковић). Део истраживања за докторску дисертацију обавила је на универзитетима у Бечу и Кембриџу као стипендиста влада Аустрије и Уједињеног Краљевства. Александра Максимовић течно говори енглески и немачки језик.

Докторска дисертација Алектандре Максимовић КОНКРЕТИЗАЦИЈА ЦИЉЕВА ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА КРОЗ НАСТАВНИ ПРОГРАМ И ПРОЦЕС има 383 стране основног текста и следећу структуру: Теоријски оквир истраживања (1–135); Методологија истраживања (136–153); Резултати истраживања и интерпретација (154–362); Закључак (363–383). На крају рада наведена је коришћена литература, прилози и биографија кандидаткиње.

Предмет и циљ дисертације

Предмет ове дисертације јесте конкретизација циљева васпитања и образовања кроз наставни програм и процес. Циљ истраживања био је да се испита на који начин је извршена конкретизација циљева васпитања и образовања у наставним програмима за основну школу и да се испита на који начин учитељи и наставници врше конкретизацију циљева васпитања и образовања на нивоу писане припреме за наставни час као и да се испитају ставови и мишљења учитеља и наставника о процесу конкретизације.

У последњих неколико деценија развијени су различити приступи конкретизацији циљева васпитања и образовања – она је најпре подразумевала дефинисање задатака васпитања и образовања, потом је развијен приступ конкретизацији циљева образовања и васпитања заснован на исходима и компетенцијама, док је данас доминантан приступ васпитању и образовању заснован на стандардима. Бројна међународна компаративна истраживања постигнућа ученика иницирала су потребу за јасним дефинисањем ефеката васпитно-образовног процеса у мерљивим категоријама. Конкретизација циљева васпитања и образовања у којој су се дедуктивним путем из циљева изводили задаци васпитања и образовања током последњих неколико деценија доживела је промену. Потребна за ефикаснијим системом васпитања и образовања довела је до нових приступа конкретизацији циљева васпитања и образовања. Тако је развијен приступ који се заснива на исходима васпитања и образовања и кључним компетенцијама. Исходи и компетенције описују шта ученици треба да буду у стању да ураде, репрезентују или креирају на основу свог знања. Приступ васпитању и образовању заснован на исходима резултирао је таксономијама од којих је најчешће примењивана, на свим нивоима образовања, таскономија Блума и сарадника. Од деведесетих година XX века приступ васпитању и образовању заснован на исходима развијен је у концепт васпитања и образовања заснован на стандардима. У савременој литератури стандарди у образовању најчешће су одређени на следећи начин: 1) стандарди су нормативни и они су показатељ квалитета образовања; 2) стандарди су дескриптивни и описују шта се очекује да ученици знају и да су у стању да ураде; 3) стандарди су дати у виду очекиваних понашања. И у Србији су 2009. године дефинисани и усвојени стандарди за крај обавезног образовања и даље се ради на

имплементацији образовања заснованог на стандардима. Проблем конкретизације циљева васпитања и образовања тиме је још једном актуализован као истраживачка тема.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У овом истраживању пошло се од следећих хипотеза: (1) На нивоу писане припреме за наставни час рефлектују се различити приступи конкретизацији циљева васпитања и образовања; (2) Постоје разлике у ставовима и мишљењима и у приступу и начину на који учитељи и наставници врше конкретизацију циљева наставног часа; (3) Постоје разлике у ставовима и мишљењима и у приступу и начину на који учитељи и наставници врше конкретизацију циљева наставног часа с обзиром на године радног стажа, учешће у програмима стручног усавршавања и предмет који наставници предају. Постављене хипотезе истраживањем су у великој мери потврђене.

Кратак опис садржаја дисертације

Дисертација се састоји од три кључна дела: први део рада је теоријски оквир истраживања, у другом делу представљен је методолошки приступ истраживању, а у трећем делу приказани су резултати истраживања и њихова интерпретација.

Први део рада односи се на *теоријски оквир истраживања*. У њему се констатује да је целисходност, која се огледа у избору и формулисању циљева, кључна карактеристика процеса васпитања и образовања. Васпитно-образовни процес је усмерен ка циљу и подразумева постојање жеље да се реализује одређена активност. Основно истраживачко питање у овом раду односи се на *улогу и значај конкретизације циљева васпитања и образовања* и оно је приказано у другом поглављу првог дела рада. Полази се од става да општи циљ васпитања и образовања садржи идеју о хијерархијској или вертикалној структури васпитно-образовних циљева и задатака, да је из формулације општег циља могуће извести тзв. посебне циљеве и задатке. Један од приступа конкретизацији циљева васпитања и образовања јесу таксономије. Таксономије у педагогији садрже задатке који су организовани тако да је свака следећа категорија заснована на онима које јој претходе. Најпознатија таксономија циљева образовања јесте

таксономија Блума и сарадника из 1956. године, која се односи на когнитивно поручје. У раду је истакнуто да се након оригиналне *Таксономије* појавила и њена ревизија, 2001. године, коју су креирали Андерсон и Кратвол. Ревидирана верзија таксономије настојала је са идејом да се превазиђу неке од уочених слабости оригиналне таксономије, као и да се одговори на промене до којих је дошло у педагошкој науци и пракси у протеклих пет деценија.

Конкретизација циљева васпитања и образовања на основу задатака дуго је била доминантни приступ у домаћој педагошкој науци. У оквиру овог приступа задаци се одређују полазећи од циљева и термин *задатак* има уже значење од термина *циљ*. Заговорници конкретизације циљева васпитања и образовања кроз задатке наглашавају да добро дефинисани задаци представљају основу успешног рада наставника: они су основа за креирање инструмената за мерење постигнутих резултата ученика, они су кораци у остваривању дефинисаног циља наставног часа и критеријум за процену остварености циља наставног часа.

У САД, током седамесетих година XX века, Вилијам Спади почиње да промовише концепт образовања заснованог на исходима, који је током деведесетих година XX века постао део званичне образовне политике у неким државама САД-а, Канаде, Европе, као и у Аустралији и Јужној Африци. У најужој вези са присупом образовању заснованом на исходима јесте и дефинисање образовних компетенција. У Србији је концепција образовања заснованог на исходима постала део образовне политике током 2003. године, али је већ 2004. године овај приступ напуштен и поново је постао доминантан концепт конкретизације кроз задатке. На концепцију образовања заснованог на исходима надовезала се, а негде је и заменила, концепција образовања заснованог на стандардима. Концепт образовања заснованог на стандардима постао је широко прихваћен крајем деведесетих година XX века, а у Србији су дефинисани стандарди за крај првог циклуса обавезног образовања 2009. године.

У трећем поглављу првог дела рада кандидаткиња разматра *различите моделе вредновања образовних постигнућа ученика* и то: PISA истраживање, стандардизовано национално тестирање и завршни испит као модел вредновања образовних постигнућа ученика. Овај део рада заокружен је приказом различитих мишљења о анализираним моделима, уз разматрање позитивних аспеката сваког од њих, као и дилема и питања која

поједини истраживачи отварају, пре свега она везана за интерпретацију резултата интернационалих тестирања постигнућа ученика.

Завршно, четврто поглавље теоријског оквира истраживања, представља *осврт на сродна истраживања*. У овом делу рада приказана су национална и међународна истраживања која се баве, са једне стране, анализом наставних програма, и са друге, ефектима основношколског образовања.

У другом делу рада приказан је *методолошки оквир истраживања* и то: предмет истраживања, дефинисање основних појмова у истраживању, циљ и задаци истраживања, хипотезе, варијабле у истраживању, карактер истраживања, узорка истраживања, методе, технике и инструменти истраживања, ниво и начин обраде података и ток и организација истраживања.

Централни део докторске дисертације Александре Максимовић представља трећи део у коме је кандидаткиња дала *резултате емпијског истраживања и њихову интерпретацију*. У првом поглављу овог дела анализиране су *промене у приступу конкретизацији у наставним програмима за основну школу у Србији у периоду 1990–2010. године* (конкретизација се заснива на дефинисању задатка), потом у периоду 2001–2009. године (током 2003. одређени су општи и специфични исходи образовања, али већ 2004. године долази до враћања на приступ конкретизацији који се заснива на задацима), као и конкретизација у наставним програмима након 2009. године (дефинисање стандарда постигнућа ученика). У другом поглављу трећег дела рада приказани су резултати који се односе на *конкретизацију циљева васпитања и образовања на нивоу писане припреме за наставни час*. Ова анализа обухвата учесталост дефинисања и карактеристике циљева наставног часа у писаним припремама за наставни час, учесталост дефинисања и карактеристике задатака и исхода наставног часа и стандарда постигнућа ученика у писаним припремама за наставни час, као и одређење садржаја наставног часа, наставних метода, облика наставног рада, наставних средстава и временску артикулацију часа у писаним припремама за наставни час.

Резултати који су добијени испитивањем *ставова и мишљења учитеља и наставника о конкретизацији циљева васпитања и образовања*, као и *поступци које у овом процесу користе*, приказани су у трећем поглављу. Кандидаткиња је испитала ставове и мишљења учитеља и наставника о значају писања припреме за наставни час,

поступке које учитељи и наставници користе у процесу конкретизације циљева васпитања и образовања, процену компетенција које су учитељима и наставницима потребне да би на адекватан начин конкретизовали циљеве васпитања и образовања, мишљење учитеља и наставника о тешкоћама и ограничењима на које наилазе у процесу конкретизације циља васпитања и образовања и информисаност учитеља и наставника о стандардима постигнућа ученика и њихово мишљење о улози и значају стандарда постигнућа ученика. Резултати истраживања показали су да постоје статистички значајне разлике између одређених ставова и мишљења испитаника, које у великој мери потврђују постављене хипотезе истраживања.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација Александре Максимовић представља вредан прилог педагошкој науци, посебно општој педагогији. Допринос овог рада произлази из детаљне анализе и критичног сагледавања различитих концепцијских оквира конкретизације циљева васпитања и образовања, као и у њиховој могућој примени у образовној политици и педагошкој пракси. Значај рада огледа се у систематизацији досадашњих сазнања о конкретизацији циљева васпитања и образовања кроз наставни програм и процес са акцентом на промене у приступу конкретизацији које су биле доминантне у области педагошке науке и праксе, као и на испитивање мишљења, ставова и поступака учитеља и наставника у процесу конкретизације.

Кандидаткиња је успешно испитала предмет конкретизације циљева васпитања и образовања кроз наставни програм и процес, и понудила детљану студију о овом педагошком питању, при чему је проблему пришла са више аспеката. Дисертација пружа јасан, систематичан и целовит приказ и тумачење појмова и решења која се налазе у основи различитих приступа конкретизацији циљева васпитања и образовања и то према свим принципима и захтевима научног метода. Рад доприноси унапређењу знања о ставовима и мишљењима учитеља и наставника о конкретизацији, њиховој процени сопствених компетенција за конкретизацију, подршци коју учитељи и наставници процењују као потребну за успешнију конкретизацију циљева васпитања и образовања на нивоу наставног часа, њиховој информисаности и мишљењу о примени стандарда

постигнућа ученика у школској пракси. То потврђују наведени примери из писаних припрема за наставни час, као и приказ резултата до којих је Александра Максимовић дошла применом инструмента који представља комбинацију анкете, дескриптивне скале и скале ранга, и интервјуима које је обавила са учитељима и наставницима. Идеје и приступи конкретизацији циљева васпитања и образовања приказани у овом раду представљају основ за даље истраживање овог проблема и трагање за што успешнијим решењима.

У обради теме коришћена је одабрана литература на српском, енглеском и немачком језику, која се састоји од 188 библиографских јединица коју чине монографије, научни и стручни радови, законска и стратешка документа од националног и међународног значаја. Избор литературе указује на савремен и свестран приступ проучавању предмета рада. У закључку су доследно изложени сви резултати, односно закључци истраживања, као и општи закључак који се односи на два аспекта конкретизације циљева васпитања и образовања – конкретизацију циљева на нивоу наставног програма и на нивоу наставног процеса. Постављени задаци истраживања су реализовани и тема је, у целини узето, успешно обрађена. У дисертацији има и питања која се могу на другачији начин тумачити и образлагати, нека питања су могла бити детаљније разјашњена, а могу се поставити и питања која се односе на начин приказа добијених резултата, али све то представља основу за даља и другачија испитивања у области конкретизације циљева васпитања и образовања.

Закључак

На основу изложеног, Комисија оцењује да докторска дисертација Александре Максимовић – под насловом *Конкретизација циљева васпитања и образовања кроз наставни програм и процес* – испуњава услове који се овој врсти радова постављају и предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да је прихвати и одобри усмену одбрану.

У Београду, 11. октобар 2013. године.

КОМИСИЈА:

Ванредни професор др Наташа Вујисић Живковић
(Универзитет у Београду, Филозофски факултет)

Ванредни професор др Радован Антонијевић
(Универзитет у Београду, Филозофски факултет)

Доцент др Наташа Матовић
(Универзитет у Београду, Филозофски факултет)

Ванредни професор др Јована Милутиновић
(Универзитет у Новом Саду, Филозофски факултет)